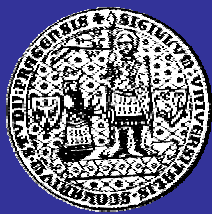

VÝZKUM ROZVOJE VENKOVA NA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTĚ UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Příspěvek vznikl v rámci řešení projektu VaV MMRČR č. WD-01-07-1: Regionální diferenciacce venkovských obcí Česka: disparity a možnosti rozvoje.

Radim Perlín,

*Silvie Kučerová, Martina Hupková, Pavel Chromý,
Vít Jančák, Zdeněk Kučera, Tomáš Havlíček,
Miroslav Marada, Dana Fialová a kol.*

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Výzkumné centrum rurální geografie

ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

- ▼ VaV MMRČR č. WD-01-07-1 *navazuje na předchozí výzkumy* transformačních procesů na českém venkově, teoretické otázky polarizace prostoru, rozvoj problémových a pohraničních oblastí
- ▼ *základní teze projektu:* venkovské obce v Česku mají rozdílné předpoklady lokálního rozvoje, které závisí na poloze obce (horizontální i vertikální) a na velikosti jednotlivých místních částí
- ▼ projekt vychází z dlouhodobé potřeby sledovat *regionální disparity v poměrně nehomogenní skupině venkovských obcí* a sledovat výchozí podmínky pro zajištění kvalitního života obyvatel venkova
- ▼ je zaměřen na *podporu rozhodování decizní sféry s důrazem na přípravu programových dokumentů EU a národních programových dokumentů* ⇒ výsledky umožní *podrobnější a přesnější specifikaci jednotlivých typů podpory* venkova a jednotlivých činností na venkově, a to jak pro podnikatele v zemědělství, tak i pro podnikatele v nezemědělských činnostech

VÝSTAVA VENKOVY A VENKOVANÉ

- v sleduje společenské, ekonomické a kulturní změny na českém venkově a ve venkovské krajině
- v *Cíle výstavy:*
  - 1) upozornit jednak na rozdílné vymezení venkova v Česku a na různorodost tohoto prostoru
  - 2) na změnu funkce venkova, dotýkající se (nejen) tamních obyvatel
- v jednotlivé panely pokrývají výzkumné směry na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK v Praze dotýkající se problematiky venkova (obyvatelstvo a osídlení, krajina, zemědělství, doprava, rekreace, školství, regionální identita, religiozita, rozvoj a lidské zdroje aj.)

VYMEZENÍ VENKOVA

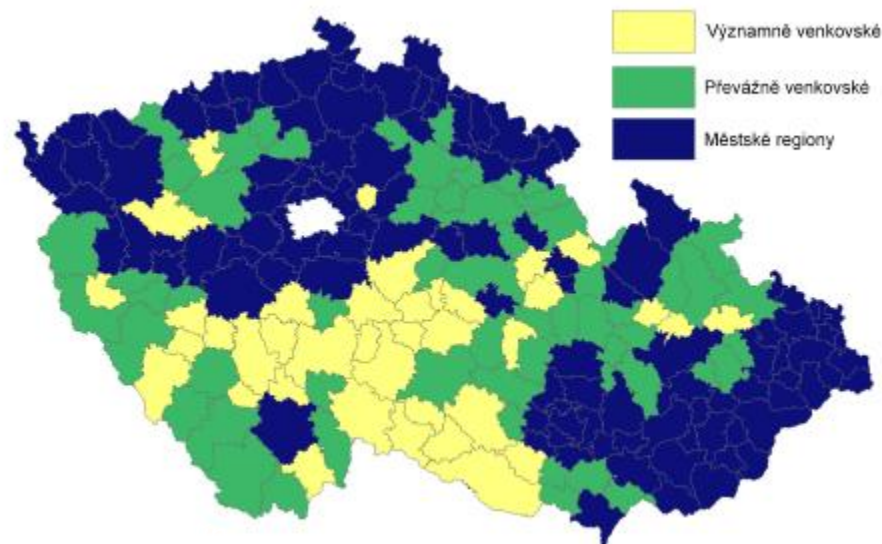
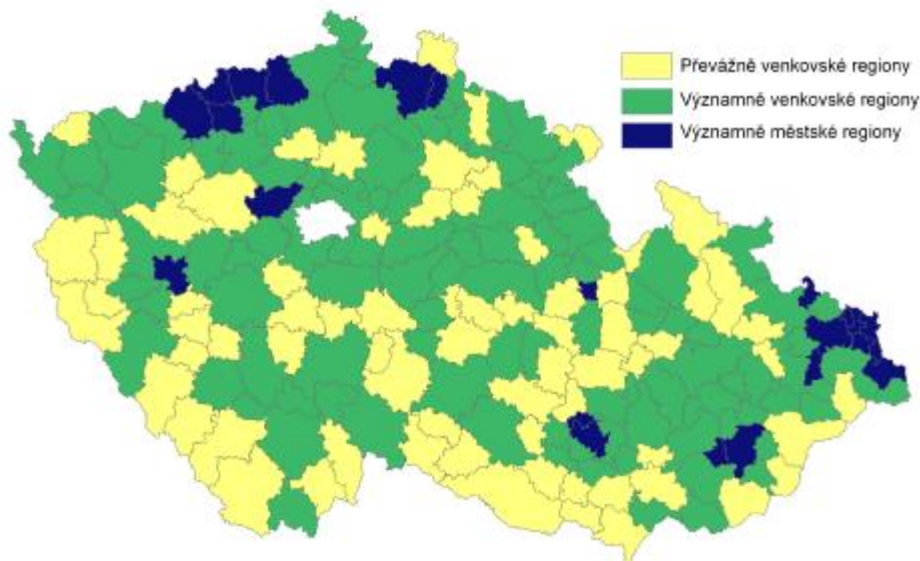
- ▼ *Co je venkov? Venkovské obce?*
- ▼ Mnoho kritérií (např. urbanistická struktura, architektonické znaky, sociální znaky, ekonomické znaky, veřejná správa, velikost sídel či obcí)
- ▼ Pro potřeby našeho výzkumu (zejm. zjišťování statistických dat) zpravidla *obce do populační velikosti 3 000 obyvatel*

Vymezení venkova podle metodiky OECD na úrovni ORP

Pozn.: za venkovské se považuje takové území, ve kterém je hustota zalidnění nižší než 150 obyv./km²

Vymezení venkova podle podílu ekonomicky aktivních v zemědělství

Pozn.: za venkovské se považuje takové území, kde podíl ekonomicky aktivních v priméru je vyšší než 4,38 %

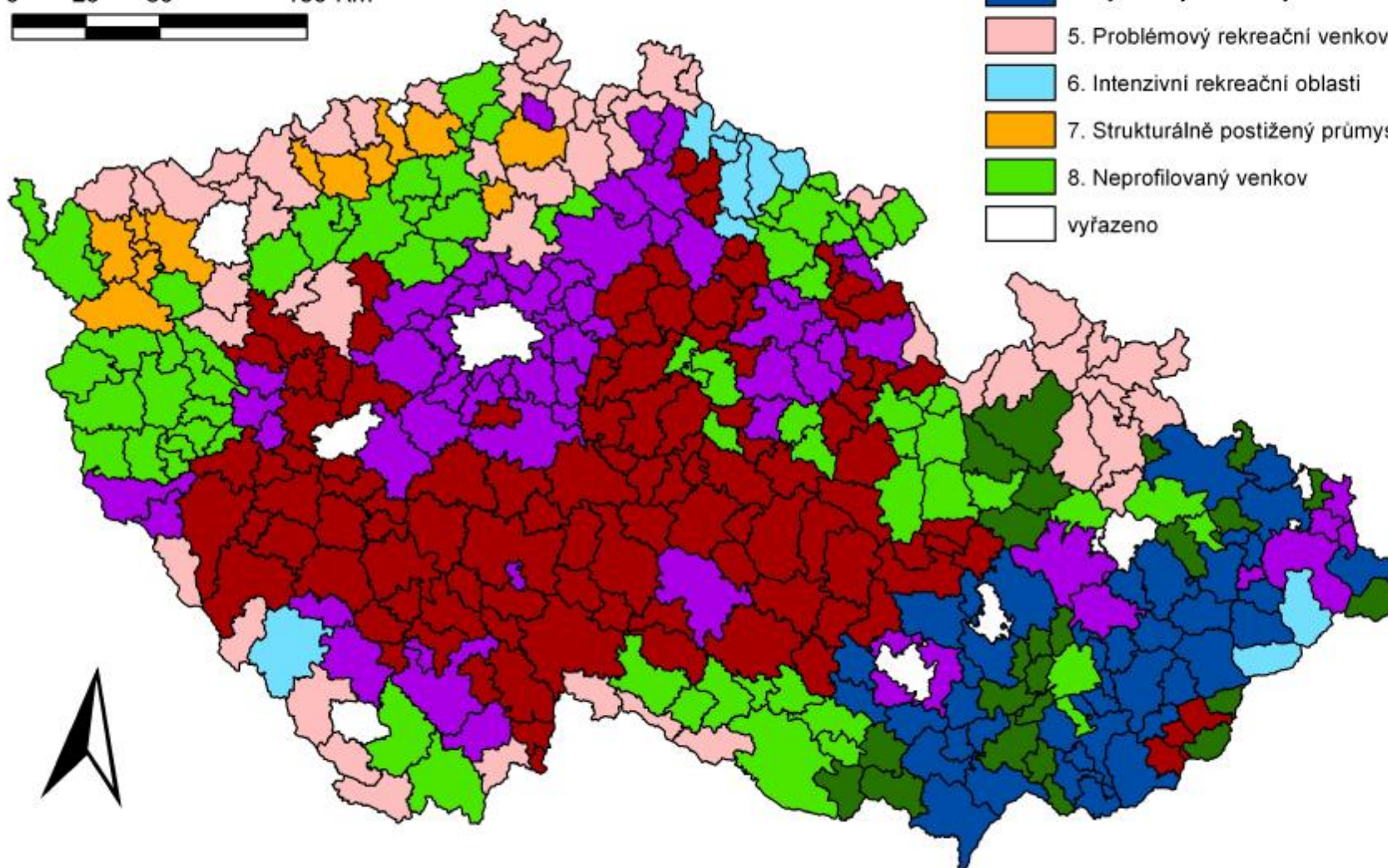
PLURALITA VENKOVA

- ▼ Přes relativně malou rozlohu Česka můžeme na základě dosavadního historického vývoje, charakteru hospodářských vazeb, sociálních a kulturních charakteristik rozdělit zdánlivě homogenní venkovský prostor na různé, navzájem odlišné oblasti. Na různé *venkovy*.
- ▼ Diferenciace venkovského prostoru z hlediska nejrůznějších aspektů

VENKOVY

Typologie obvodů PoÚ na základě statistické analýzy 16 proměnných

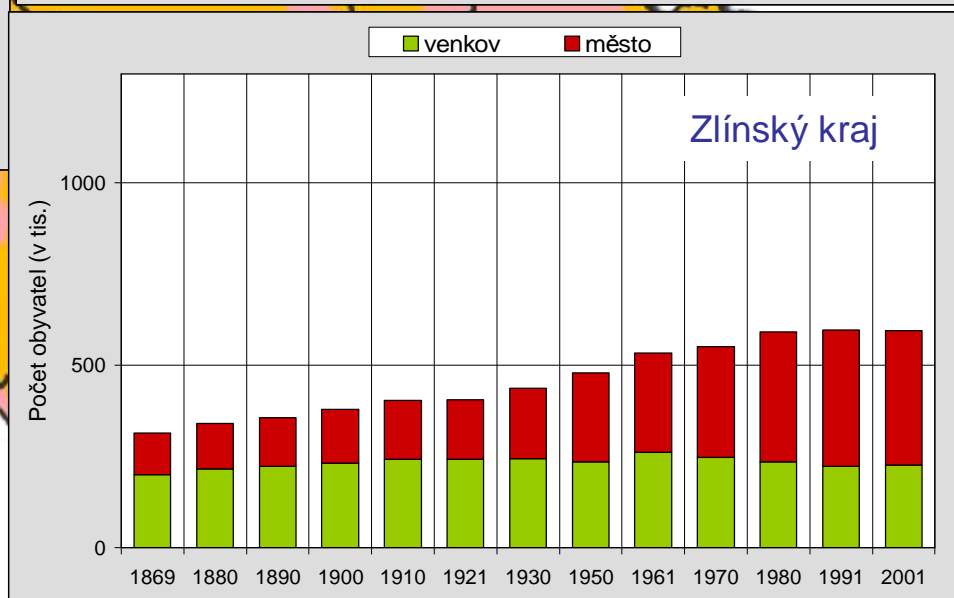
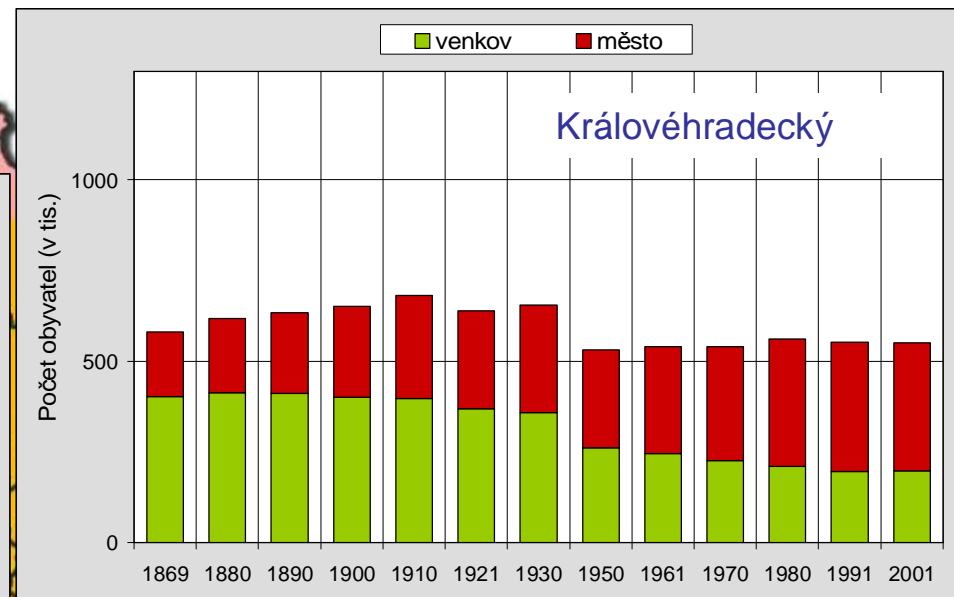
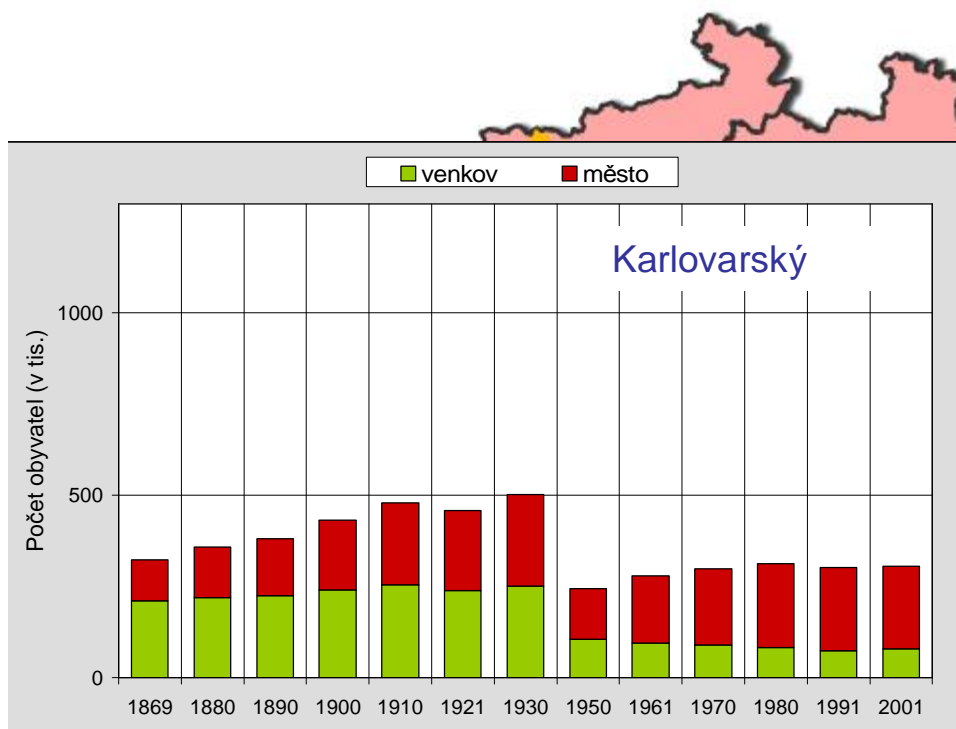
0 25 50 100 Km

- 1. Rozvojový venkov
- 2. Nerozvojový susedský venkov
- 3. Moravské periferie
- 4. Vybavený moravský venkov
- 5. Problémový rekreační venkov
- 6. Intenzivní rekreační oblasti
- 7. Strukturálně postižený průmyslový venkov
- 8. Neprofilovaný venkov
- vyřazeno

VENKOVANÉ

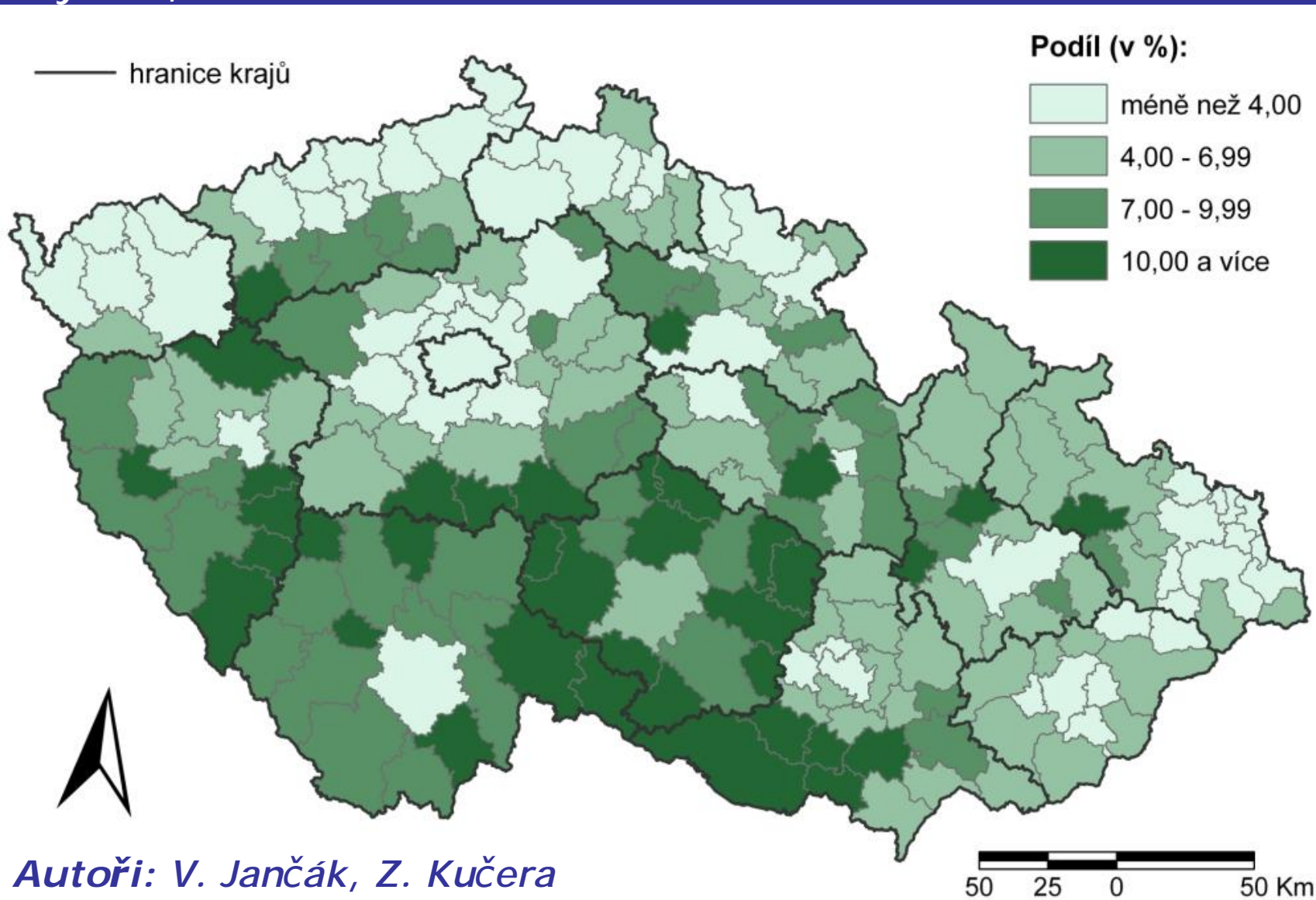
Počet obyvatel ve vybraných krajích ve městech a na venkově od roku 1869 do roku 2001

*Autoři: Z. Kučera, S. Kučerová podle
historického lexikonu obcí 2006*

ZEMĚDĚLSKÝ VENKOV?

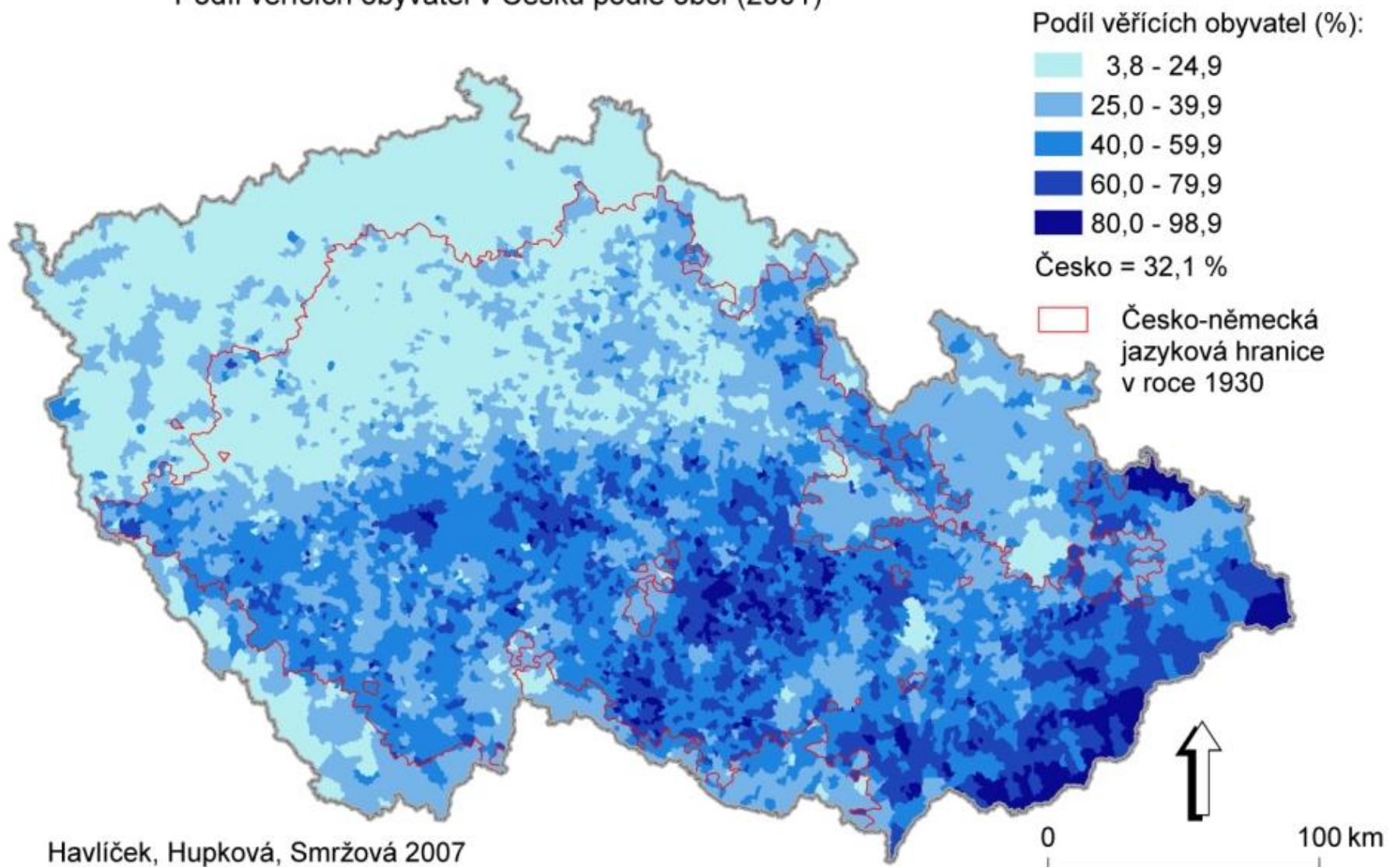
Procentuální podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v priméru, obvody ORP, 2001

TRADICIONALISMUS?

Podíl věřících obyvatel v Česku podle obcí (2001)

Havlíček, Hupková, Smržová 2007
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,
Přírodovědecká fakulta UK Praha

Zdroj dat: Český statistický úřad (2001)

ŽÍT NA VENKOVĚ ...

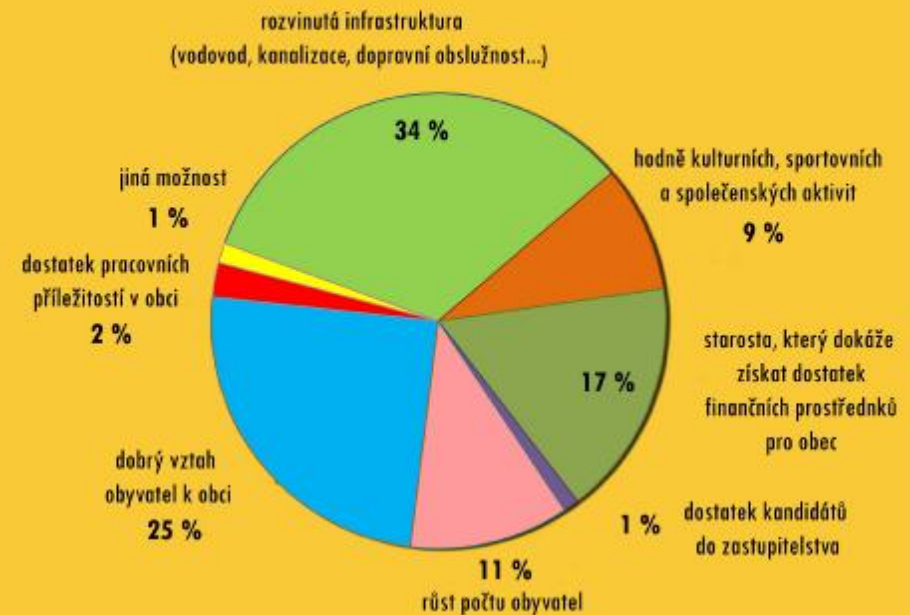
Graf 1: Co se Vám především vybaví v myslí, když se řekne „venkov“?

Zdroj: dotazníkové šetření mezi zastupiteli

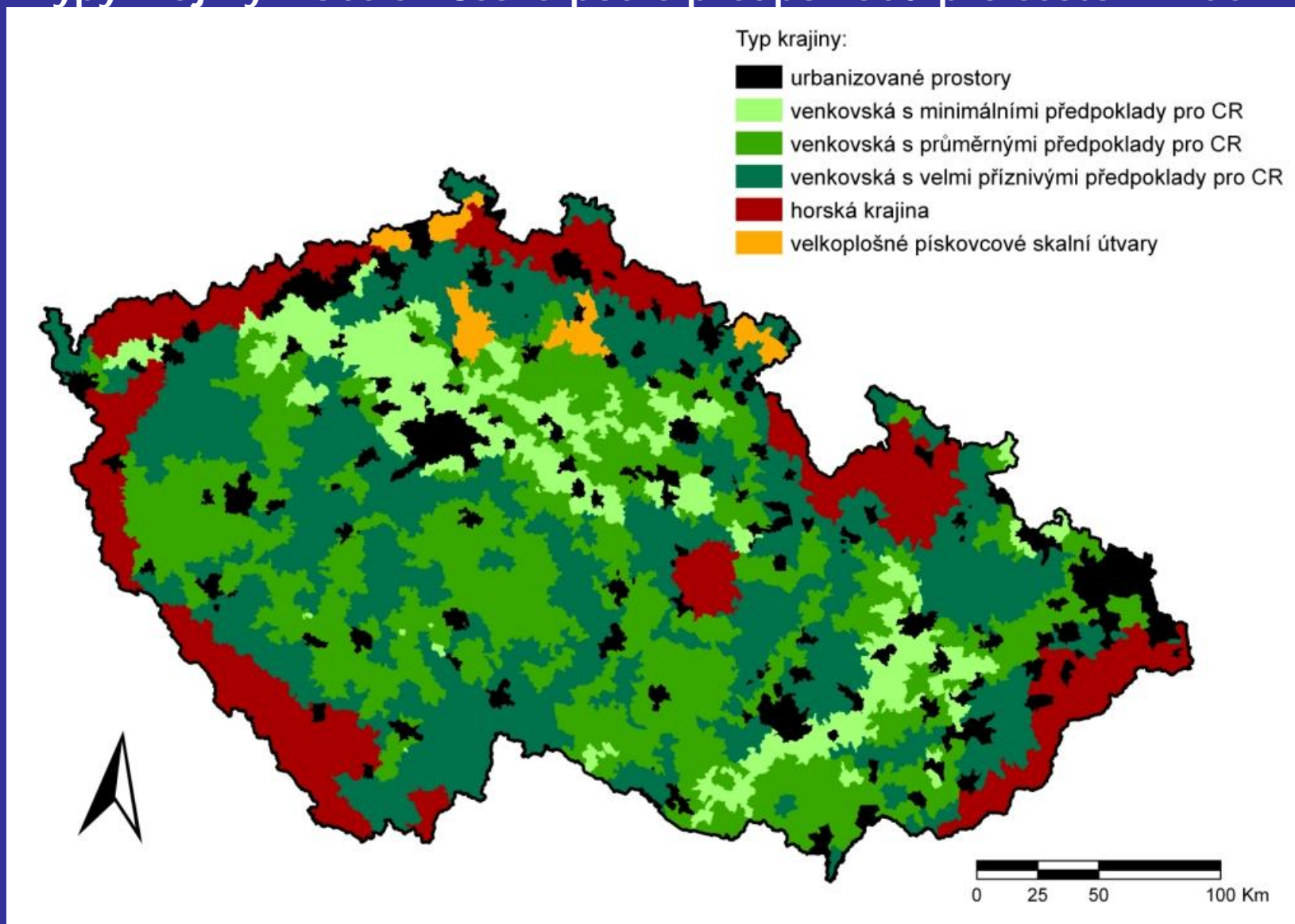
Graf 3: Co je podle Vás nejdůležitějším znakem úspěšné obce, jako je ta Vaše?

Zdroj: dotazníkové šetření mezi zastupiteli

ČESKÁ VENKOVSKÁ KRAJINA?

Typy krajiny v obcích Česka podle předpokladů pro cestovní ruch

Zdroj: Vytvořeno s využitím databáze ARC ČR 500 podle údajů v publikaci Vystoupil, J., Holešínská, A., Kunc, J., Šauer, M. (2007): Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 98 s.

VIZE ČESKÉHO VENKOVA

- ✓ Postupná a prohlubující se diferenciacie *jádro – periferie*
- ✓ Diferenciacie *stabilní a nestabilní venkov*: periferní Čechy – jádrová Morava
- ✓ Diferenciacie *lidských zdrojů* (příjmová, vzdělanostní)
- ✓ Postupné *zpomalení suburbánní* expanze
- ✓ Pokračující ztráta pracovních příležitostí na venkově – venkov jako ubytovna města
- ✓ Zachování současného modelu veřejné správy = brzda rozvoje venkova

VEŘEJNÁ SPRÁVA NA VENKOVĚ

v Požadavek:

Nutnost razantního zjednodušení výkonu činnosti veřejné správy ve venkovských obcích

- a) Snížení administrativní náročnosti – snížení byrokracie
- b) Snížení rozsahu kompetencí veřejné správy na venkově

v Důsledek:

Dvoustupňová VS na venkově – francouzský model:

- a) základní obec – základní kompetence
- b) společenství obcí – rozšířené kompetence i samosprávy
– Nutnost profesionalizace a zajištění odborného aparátu
(1000–1500 jednotek)

v Řešení:

Změna je nepřijatelná pro představitele VS ve venkovských obcích.

PODNIKÁNÍ NA VENKOVĚ

- ▼ Omezený dopad *rozvoje cestovního ruchu a turistiky* na venkov – pouze ve vybraných a úzce vymezených lokalitách – Krkonoše aj.
- ▼ Zanedbatelný význam *zemědělské výroby pro rozvoj venkova*, převážně velkovýroba, omezený rozvoj lokálních trhů
- ▼ Problémy se *zajištěním základních služeb pro obyvatele*, především pro specifické skupiny (staří lidé – zdravotnictví)
- ▼ *Rozvoj práce z domova* – možnost uplatnění pro specifické skupiny

DOPRAVNÍ A TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

- ▼ Kanalizace a plynofikace a další velké investice *nezajistí rozvoj* obcí
- ▼ Důraz na *alternativní a levnější možnosti likvidace splaškových vod* pro vesnice do 300–500 obyv. a přechod na vytápění dřevem a dalšími přírodními materiály
- ▼ *Vhodné investice na venkově* :
  - Do posilování soudržnosti, lidských zdrojů, sociálních sítí, aktivit, veřejné zeleně a čistoty, pořádku, pocitu bezpečí
  - Do odstranění starých zátěží (jak je ale definovat ?), doplnění infrastruktury na nutné minimum
  - Diskuze co je důležitější: plynofikace a rozbité ulice nebo čistota a pořádek, škola?

VÝHODY VENKOVA

- ✓ *Sociální prostředí* – fenomén sousedství
- ✓ *Jiný životní standard*
- ✓ Blízkost *přírodního prostředí* – dostatek zeleně

- ✓ Nutnost orientace rozvoje venkovské obce na:
  - posilování výhod venkovského prostředí
  - odstranění starých zátěží – ne ale vyrovnávání s městem

DILEMA PODPORY VENKOVA

- ▼ *Je podpora venkova součástí regionální politiky EU (do 2006) nebo součástí Společné zemědělské politiky EU (2007–2013)?*
- ▼ *Regionální politika*: přirozená forma podpory, ale po roce 2013 pouze vymezené regiony; podpora pro velké projekty a nikoliv pro malé dílčí akce; obtížná soutěž s městy a jinými velkými aktéry regionálního rozvoje; širší záběr podporovaných činností
- ▼ *Společná zemědělská politika – II. pilíř*: možnost posílení rozvoje venkova, ale vždy větší důraz na rozvoj zemědělského podnikání nebo nezemědělského podnikání zemědělců než rozvoj venkova (viz rozdělení prostředků v současném PRV mezi osu I, II a III, IV); není omezení dané úrovní HDP (75 % prům. EU); pravděpodobně vyšší objem prostředků
- ▼ Rozhodnutí *o formě podpory* pro venkov v dalším programovacím období (2014–2020) *určí rozsah a charakter podpory venkova*

Děkujeme za pozornost

Kontakt:

Radim Perlín

perlin@natur.cuni.cz

Silvie Kučerová

ku@natur.cuni.cz